

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fikri” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Nâssın Akledileni Ne Anlama Geliyor?

Yahya Ebu Zînet'e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Şeyhimiz, Allah sizi korusun, emaneti taşıırken size yardım etsin ve Allahu Teala'nın izniyle yakın zaferiyle sizi desteklesin.

Şeyhimiz (Allah size korusun), şu soruyu sormamıza izin verin.

Soru fıkıh usulü hakkındadır: Delâleten illet tenbih ve îma delaleti ile sabit olup bu da mefhum delâletinden olduğu halde neden illete, mefhum olarak değil de nâssın akledileni olarak itibar ediyoruz? Nâssın akledileni ile ne demek istiyoruz?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Nâssın mantuku ve mefhumu vardır; şayet illet mantuktan ve mefhumdan istinbat edilebiliyorsa, o zaman bu nâss makuldür/akledilendir denilir...Şayet illet mantuktan ve mefhumdan istinbat edilemiyorsa, o zaman bu nâs makul/akledilen değildir denilir; örneğin Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavli gibi: ... وَفِي صَدَقَةِ الْعَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا ... كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ شَاةٍ **...Otlayan koyunlarda kırktan yüz yirmiye kadar olanında bir koyun zekat vardır...** [Buhari tahriç etti.] Bu nâssın, otlatılan koyunda zekâtın olması gibi mantuku olduğu ve mefhumu mehalefesi yani otlatılmayanda zekat yoktur gibi mefhumu olduğu doğrudur ancak aynı şekilde nâssın lafızları illete de delâlet eder; çünkü “سَائِمَتِهَا - otlayan” kelimesi, müfhem- anlaşılır bir lafızdır, yani otlatılmasıdır. Bu nedenle şayet vaktinin çoğunu ahırda beslenerek geçiriyorsa zekâtı yoktur; işte burada bu nâssın mantukuna ve mefhumuna ek olarak illeti de vardır, diğer bir ifadeyle nâssın akledilenidir denilir.

Buna göre orada nâssın mantuku ve mefhumu olması ile aynı şekilde makulü-akledileni olması arasında bir çelişki yoktur. Ancak tüm nâsslar bu şekilde değildir. Zira onun mantuku ve mefhumu olabilir ancak makulü/akledileni olmayabilir yani ondan illet istifade etmez. Allahu Teala'nın şu kavli gibi: فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا **“Nihayet Firavun’un ailesi onu kendileri için bir düşman olsun diye yitik çocuk olarak aldı.”** [Kasas 8] Dolayısıyla bu nâssın mantuku ve mefhumu vardır; zira yitik çocuğu almaları mantukdandır. Ancak onlara bir düşman olduğu için değil, aksine onu almasının akıbetinin (mefhumu) onlar için bir düşman olmasıdır yani bu işin akıbetinin onlar için düşman olmasıdır... Ancak örneğin Allahu Teala'nın şu kavli: وَالْمَوْلَافَةَ قُلُوبُهُمْ **“Kalpleri İslam’a ısındırılacak olanlara.”** [Tevbe 60] Burada nâssın mantuku ve mefhumu vardır ve aynı şekilde ondan illet istifade eder. Yani kalplerin İslam’a ısındırılması, onlara zekât verilmesinin illetidir. Dolayısıyla şayet mesele, kalplerinin İslam’a ısındırılmasını gerektirmeyecek hale gelirse, yani Müslümanlar çoğalır ve

güçlü olurlarsa o zaman onların kalplerinin İslam'a ısındırılmasının vakıası mevcut olmaz. Bu nedenle İslam'ın ilk dönemlerinde kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlara zekâtan veriyorlardı. Ancak İslam güçlenip Müslümanlar çoğalınca, Ömer onlara (zekât) verilmesini yasakladı. Dolayısıyla kalplerin İslam'a ısındırılacak olması burada, kalplerin İslam'a ısındırılacak olması müfhem/anlaşılır bir vasıf olması nedeniyle delâleten illetir.

Binaenaleyh sorunuzun cevabı aşağıdaki şekilde olmaktadır:

1- Müfem/anlaşılır bir vasıf olması durumunda nâsstan istinbat edilen delâleten illet ile nâssın mantuku ve mefhumunun olması arasında bir çelişki yoktur. Diğer bir ifadeyle, nâssın mantuku ve mefhumu olduğu gibi aynı zamanda ondan delâleten illet de istifade eder. Dolayısıyla bu, delâlet illetinin nâsstan istinbat edilmeyeceği anlamına gelmez; ister nâssın mantuku sarahaten illet olsun; Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavli gibi: **“Şüphesiz izin istemek, bakıştan (görmeye karşı tedbir olsun diye) dolayı emredilmiştir.”** [Buhari tahriç etti.] İsterse mefhumu delâleten illet olsun fark etmez; tıpkı daha önce şu hadiste belirttiğimiz gibi: **“...Otlayan koyunlarda kırktan yüz yirmiye kadar olanında bir koyun zekat vardır...”** Ve şu ayette belirttiğimiz gibi: **“Kalpleri İslam'a ısındırılacak olanlara.”** [Tevbe 60]

2- Nâssın akledileninin ne olduğuna gelince; o, şerî illetir. Yani şayet nâssın mantuku ve mefhumundan illet olduğu anlaşılıyorsa, o zaman bu nâssın akledilenidir denilir. Ancak nâssın sadece mantuku ve mefhumu olur ve ondan illet istinbat edilmezse, o zaman bu nâssın mantuku ve mefhumu vardır ama onun makulü/akledileni yoktur denilir.

Nitekim bu hususları kitaplarımızda açıkladık. Şimdi size kitaplarımızda geçenlerin bir kısmını aktaracağım:

- İslam Şahsiyetinin üçüncü cildinin 68. sayfasında şöyle geçmektedir: [Şerî deliller iki türdür: Birincisi; nâssın lafızları, bu lafızların mantukunun ve mefhumunun delalet ettiği hususla ilgili olan, ikincisi ise nâssın makulü ile yani şerî illetle ilgili olandır...]

Aynı şekilde İslam Şahsiyetinin üçüncü cildinin 374-375. sayfalarındaki illet bölümünde şöyle geçmektedir:

[... Nâss illeti kapsamıyorsa onun mantuku vardır, mefhumu vardır fakat makulu yoktur. Dolayısıyla nâssa, başkası kesinlikle ilhak olunmaz. Fakat nâss, içindeki hükümle anlaşılır bir vasfı birleştirerek bir illeti kapsarsa o zaman onun mantuku olur, mefhumu olur, makulu olur. Dolayısıyla ona başkası ilhak edilir. Böylece illetin varlığı; nâssı, olaylardan başka fertleri ve başka çeşitleri kapsar kılar. Bunu da mantuku ve mefhumu ile değil de olayların nâssta geçenle birlikte illette ortak oluşlarından dolayı ilhak yoluyla yapar. Buna göre illette, hükme delaletine ilaveten yeni bir şey vardır. O da bu hükmün konulmasına sevk eden husustur...]

Vesselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 16 Zilkade 1442

M. 27/06/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4145/>